

Tussen de regels

In het kader van het thema 'buren' staat Natuurlijk Tuinieren dit keer geheel in het teken van de hagen en de heg. Je weet wel: de begroeiing die eigenlijk onze natuurlijke schutting is en ons van onze buren scheidt. Erik beschrijft een reeks aan mogelijkheden...

TEKST ERIK HOOIJBERG
FOTO'S: ARIE KOSTER

Iedere aspiranttuintuinder wordt op Ons Buiten getraakteerd op een overdaad aan informatie en de waarschuwendende woorden "Bezint eer ge begint". Iedere nieuwe tuintuinder krijgt die informatie op papier mee naar huis ter nadere overdenking. Tuintuinders die er met de pet naar gooien - in de eerste twee jaar na het verkrijgen van een tuin - lopen het risico te worden geroeyerd. Dat risico lopen zittende tuintuinders in dergelijke gevallen overigens ook; tuintuindercontroleurs beoordelen alle tuinen tweemaal per jaar op de staat van onderhoud. Nieuwe tuintuinders krijgen een mentor toegewezen die hen gedurende twee jaar wegwijst maakt in het oerwoud van bomen, struiken, vaste planten, invasieve exoten, eenjarig spul, onkruiden en regeltjes.

Over de heg

In dit stukje heb ik het over de heg. Deze vormt een afscheiding tussen de tuin en de openbare lanen; feitelijk tussen ons en alle

buren en gasten. Volgens de informatie die nieuwe tuintuinders krijgen, is het noodzakelijk dat er een heg of haag staat en niet alleen maar een simpel hek. De volgende groene beplantingen zijn daarin toegestaan: liguster, buxus, taxus, potentilla of ganzerik, spirea, lonicera (kamperfoelie), berberis (zuurbes), haagbeuk en hulst. Verder wordt er vermeld dat een haag niet mag uitgroeien over het pad. Daarom moet er bij sommige haagsoorten extra aandacht worden besteed aan de plek waar de plant wordt geplaatst, om bijvoorbeeld oversteken over het pad te voorkomen. Een aantal van de hier genoemde soorten zijn niet inheems. Ze komen oorspronkelijk uit mystieke gebieden in Japan en China. Persoonlijk heb ik het niet zo op de altijd groene buxus, de glad geschoren liguster en de taaie hulst. En het herfstbruin van de haagbeuk vind ik ook maar zozo. Echt relevant is mijn persoonlijke voorkeur overigens niet. Waar het bij na-

tuurlijk tuintuieren wel om gaat, is de waarde voor vogels en ander vliegend wild. Een stevige, dichte haag van hulst of haagbeuk kan immers geweldige nestgelegenheden bieden aan vogels als de heggemus of merel. Voor ander vliegend wild als bijen, hommels en vlinders, zijn haagbeuk, hulst, buxus en taxus niet interessant.

Nectar

Een liguster is overigens wel interessant, maar omdat de tuintuinderregels voorschrijven dat de haag niet hoger mag zijn dan tachtig centimeter (heuphoogte ongeveer), komt het op Ons Buiten zelden tot bloeien. Een bossige, bloeiende, (wilde) liguster bloeit in juli en trekt heel veel vlinders, hommels, wilde solitaire bijen en honingbijen aan. Wellicht is er ergens anders in de tuin een plekje te vinden voor een bloeiende *Ligustrum vulgare* of *Ligustrum ovalifolium*. Nu komen de interessante struiken aan bod, namelijk po-

Natuurlijk Tuinieren

Vlammend rode bessen van *Berberis thunbergii*

Paremoervlinder op *Liguster vulgare*

Honingbij op *Liguster*

Potentilla fruticosa trekt hommels en wilde bijen aan

Honingbij op *Spirea japonica*

Hommel op Mahonie-berberis

tentilla of ganzerik, spirea, lonicera en berberis. Stuk voor stuk aantrekkelijke planten om nectar en stuifmeel van te oogsten.

Potentilla of ganzerik

De heesterganzerik (*Potentilla fruticosa*) komt oorspronkelijk uit het noordelijk deel van het noordelijk halfrond. Ze houdt van matig vochtige, tot matig voedselrijke, kalkhoudende bodems. Op Ons Buiten is bijvoeren met kalk dus gewenst. De ganzerik houdt van zon, maar kan lichte schaduw ook wel aan. De heester bloeit van juni tot september met mooie, grote, gele bloemen en wordt veel aangeplant in tuinen en het openbaar groen. Hommels, honingbijen en solitaire wilde bijen vinden er nectar en stuifmeel. Het is een prachtige heester die niet hoger wordt dan een meter. Perfect dus voor in de heg.

Spirea japonica

De naam geeft het al aan; de *Spirea japonica* komt oorspronkelijk uit Japan (en China). Deze heester houdt van matig vochtige, matig voedselrijke bodems en kan goed in de zon staan. Hij bloeit van juni tot september, rozerood, maar er zijn ook cultivars die roze of witte (*Albiflora*) bloemen dragen. *Spirea* bloeit op eenjarig hout, dus na de bloei of in de winter stevig terugsnoeien geeft het volgende jaar weer een uitbundige bloei die nectar en grijsviolet stuifmeel biedt aan wilde bijen, honingbijen en hommels. De struik wordt veel in tuinen en parken aangeplant en wordt ongeveer een meter hoog - perfect dus voor in de heg.

Lonicera, kamperfoelie

De kamperfoelifamilie kent verschillende verschijningsvormen. Zo is de *Lonicera nitida* een groenblijvende heester die tot drie meter hoog kan worden. Hij bloeit in mei-juni, op overjarig hout, met roomwitte bloempjes. Deze vorm heeft kleine blaadjes en krijgt na de bloei zwarte bes-

jes. Direct na de bloei snoeien is het beste voor de wilde solitaire bijen en hommels en zo kun je hem ook laag houden. De heester komt oorspronkelijk uit Zuidwest-China en wordt in Nederland toegepast in heggen, tuinen, boomspiegels en plantenbakken. *Lonicera nitida* heeft matig vochtige, matig voedselrijke grond nodig waar niet teveel humus in zit, een neutrale tot kalkhoudende bodem.

Er is ook een vroegbloeiende (januari-maart) struikkamperfoelie: *Lonicera fragrantissima*. Dit is een heester die wel twee meter hoog kan worden en het op onze grond redelijk goed zou moeten doen. In het vroege voorjaar geeft deze soort vooral nectar en maar weinig stuifmeel aan honingbijen en hommels.

Mijn voorkeur gaat uit naar de klimmers onder de kamperfoelie die in de heg eventueel rond een hekwerk kunnen groeien, of over een ereboog of toegangspoort. *Lonicera x henryi* is een niet helemaal winterharde, altijd groene klimplant die met dieproze bloemen bloeit (juni-juli). Het is een prachtige plant die heel veel hommels, wilde bijen en honingbijen aantrekt. Na de bloei verschijnen er zwart-paarse bessen. De plant houdt van vochtige, matig voedselrijke, humeuze grond. Zon is goed, maar halfschaduw misschien wel beter. De lange ranken beginnen voor zichzelf als ze de grond raken; een eenvoudige manier van vermeerderen die ik ook toepas op de tuin.

Berberis, zuurbes

De berberis is een heester die van mei-juni bloeit met gele bloemen, met later in het seizoen rode bessen. De *Berberis vulgaris* is oorspronkelijk een wilde soort, terwijl de *Berberis thunbergii* oorspronkelijk uit Japan komt. Beide hebben eironde blaadjes en kenmerken zich door het dragen van doornen. Deze soorten doen het goed op drogere, schrale tot matig voedselrijke, eventueel

kalkhoudende of minerale bodems in de zon of halfschaduw. Het is dus maar de vraag of ze op de veengrond van ons tuinpark goed kunnen groeien... Het aanbrengen van zand zou in elk geval voor *Berberis vulgaris* goed kunnen werken, omdat die vrij algemeen voorkomt in het duingebied ten zuiden van Bergen. Beiden soorten trekken wilde solitaire bijen, hommels en honingbijen aan. Dan is er nog een soort die tegenwoordig tot de berberis wordt gerekend en dat is de winterbloeiende (november tot april) Mahonie-berberis (*Mahonie*) x media die het heel goed doet op vochtige grond in de zon en halfschaduw. Een prachtige geelbloeiende soort uit China met stugge bladeren waaraan stevige stekels zitten. Die stekels blijven prikken aan afgevallen bladeren die in de herfst eerst verkleuren naar prachtig rood. In het vroege voorjaar is deze plant een bron van nectar en stuifmeel voor de vroeg vliegende honingbijen. Daarnaast trekt deze soort ook hommels en wilde solitaire bijen aan.

Gemengde haag

We zouden (een aantal van deze) prachtige soorten op Ons Buiten kunnen toepassen in een gemengde haag. Stuk voor stuk trekken ze een heleboel soorten wilde solitaire bijen, honingbijen, hommels en vlinders aan. Veel informatie over drachtplanten is te vinden op de website van Arie Koster, misschien wel dé deskundige op het gebied van wilde bijen en hommels. Daarnaast biedt ook de vlinderstichting veel informatie. Ik heb me voorgenomen om afstervende exemplaren van de liguster in de haag gaandeweg te vervangen door een van deze soorten. 🐝

Bronnen (websites):

bijenplanten.nl, drachtplanten.nl, vlinderstichting.nl, ons-buiten.nl (Informatie voor leden, uitgave juni 2008).